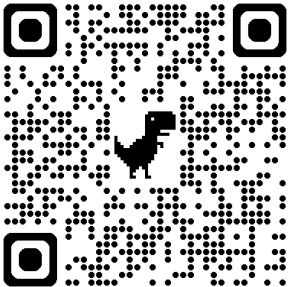

Огляд судової практики Верховного Суду щодо використання технології штучного інтелекту в судовому процесі (актуальна судова практика станом на 22.07.2025)

- ❖ **Щодо можливості апелювання до «позиції» штучного інтелекту в заяві про роз'яснення постанови касаційного суду**
- ❖ **Щодо тлумачення поняття «коливання ціни» як умови договору про закупівлю у контексті можливості використання штучного інтелекту**
- ❖ **Щодо можливості використання технології штучного інтелекту у судовому процесі**
- ❖ **Щодо необхідності використання штучного інтелекту для формування правової позиції як підстави для поновлення процесуального строку**

Щодо можливості апелювання до «позиції» штучного інтелекту в заяві про роз'яснення постанови касаційного суду

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Ухвала КГС ВС № 925/200/22 від 08.02.2024 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639# 	Заявник в обґрунтування необхідності роз'яснити поняття "добровільне зобов'язання", вжите у постанові, серед іншого посилається на відповіді, що надав штучний інтелект "ChatGPT" в ході аналізу цього поняття, а також вказує, що вжите судом поняття суперечить теоретичному поняттю, закріпленому в нормах матеріального права. Тобто заявник фактично просить Верховний Суд спростувати чи підтвердити те, що з окресленого питання згенерував штучний інтелект "ChatGPT", який не визнається як джерело достовірної науково доведеної інформації, на противагу висновкам, що були зроблені судом в судовому рішенні. У такий спосіб заявник поставив під сумнів суддівський розсуд та судове тлумачення цього питання у рішенні, що набуло статусу остаточного, чим знехтував авторитет судової влади. Стрімкий розвиток генеративних моделей штучного інтелекту відкриває нові можливості, в тому числі й для судочинства, проте і створює нові ризики. Україна є членом Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи, у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і

розвитку з питань штучного інтелекту (Organisation for Economic Co-operation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449), а в грудні 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалила Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, відповідно до якої розроблення та використання систем штучного інтелекту можливе лише за умови дотримання верховенства права, основоположних прав і свобод людини і громадянина, демократичних цінностей, а також забезпечення відповідних гарантій під час використання таких технологій.

На сьогодні в Україні не затверджені етичні стандарти та норми, які регулюють використання штучного інтелекту в судочинстві, не визначені визначення межі (етичні, правові) застосування систем штучного інтелекту для цілей надання професійної правничої допомоги, що відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні є одним із завдань державної політики у сфері правового регулювання галузі штучного інтелекту.

Використання технологій повинно, перш за все, поважати природу судового процесу. По-перше, багато судових рішень є дискреційними рішеннями, заснованими на конкретних фактах окремої справи. По-друге, судді відіграють суттєву роль у розвитку права. Вони не просто застосовують фіксовані та незмінні правила. Судді повинні мати можливість виправляти або доповнювати закон, якщо він не відповідає вимогам або загрожує зашкодити його застосуванню в певних справах.

Технології не повинні втручатися у сферу справедливості. Технології не повинні знеохочувати або перешкоджати критичному мисленню суддів, оскільки це може призвести до стагнації правового розвитку та ерозії системи правового захисту. Тому технологічні інструменти повинні поважати процес ухвалення судових рішень і автономію суддів (пункт 90 висновку КРЕС № 26 (2023) від 1 грудня 2023 року "Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві").

Штучний інтелект може бути корисним та допоміжним інструментом у сфері правосуддя, але не може замінити роль суддів.

Технологію слід використовувати лише для підтримки та посилення верховенства права. Технологія може використовуватися лише для підтримки та допомоги судам і суддям у належному управлінні та визначенні проваджень. Ухвалення рішень має, явно чи неявно, здійснюватися лише суддями. Це не можна делегувати або виконувати за допомогою технології. Судова автономія повинна поважатися шляхом використання технологій (підпункти (i), (iii) пункту 92 висновку).

Натомість у справі, що розглядається, учасник використовує технологію штучного інтелекту не як засіб сприяння здійсненню належного правосуддя, а навпаки - з метою заперечення (ставлення під сумнів, оскарження) вже зроблених судом висновків.

Протиставлення учасником судового процесу у

процесуальній заяві висновків судової палати Верховного Суду з правового питання та штучного інтелекту, що немає нормативного регулювання та науково доведеного підґрунтя для використання, як підстава для роз'яснення рішення суду неминуче спричиняє проблеми з точки зору впливу на авторитет Верховного Суду, його судової практики та довіри до судової влади в цілому.

Дії заявника у сукупності (подання завідомо безпідставної заяви на роз'яснення постанови касаційної інстанції, право на роз'яснення якої не передбачено статтею 245 ГПК України, апелювання до "позиції" штучного інтелекту "ChatGPT", згенерованого ним у відповідях з окремого питання, що вже розглянув суд) є виявом неповаги до суддів Верховного Суду, не спрямовані на ефективний захист прав, свобод та інтересів позивача від імовірних порушень з боку відповідача. Заява є явно необґрунтована та завідомо безпідставна (фактично зводиться до незгоди з рішенням суду, повторного перегляду висновків суду з наданням іншого судового тлумачення та наданні відповіді на питання, що взагалі не були предметом спору), не відповідає завданню господарського судочинства та є зловживанням правом на подання заяви, тому Верховний Суд вважає її неприйнятною згідно зі статтею 43 ГПК України.

Щодо тлумачення поняття «коливання ціни» як умови договору про закупівлю у контексті можливості використання штучного інтелекту

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова КАС ВС № 440/4083/22 від 30.12.2024 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124168158# 	Із системного тлумачення норм ЦК України, ГК України та Закону України від 25.12.2015 № 922-VIII «Про публічні закупівлі» (далі - Закон № 922-VIII) вбачається, що ціна товару є істотною умовою договору про закупівлю. Зміна ціни товару в договорі про закупівлю після виконання продавцем зобов'язання з передачі такого товару у власність покупця не допускається. Зміна ціни товару в бік збільшення до передачі його у власність покупця за договором про закупівлю можлива у випадку збільшення ціни такого товару на ринку, якщо сторони договору про таку умову домовились. Якщо сторони договору про таку умову не домовлялись, то зміна ціни товару в бік збільшення у випадку зростання ціни такого товару на ринку можлива, лише якщо це призвело до істотної зміни обставин, в порядку статті 652 ЦК України, якщо вони змінилися настільки, що якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах. У будь-якому разі ціна за одиницю товару не може бути збільшена більше ніж на 10 відсотків від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами в договорі за результатами процедури закупівлі, незалежно від кількості та строків зміни

ціни протягом строку дії договору. Тобто під час дії договору про закупівлю сторони можуть неодноразово змінювати ціну товару в бік збільшення за наявності умов, встановлених у статті 652 ЦК України та пункті 2 частини п'ятої статті 41 Закону № 922-VIII, проте загальне збільшення такої ціни не повинно перевищувати 10 відсотків від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами при укладенні договору за результатами процедури закупівлі.

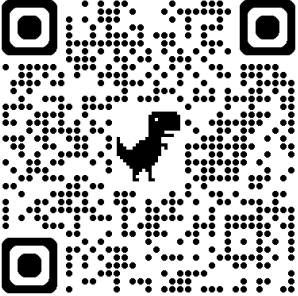
В іншому випадку не досягається мета Закону № 922-VIII, яка полягає в забезпеченні ефективного та прозорого здійснення закупівель, створенні конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобіганні проявам корупції в цій сфері та розвитку добросовісної конкуренції, оскільки продавці з метою перемоги можуть під час проведення процедури закупівлі пропонувати ціну товару, яка нижча за ринкову, а в подальшому, після укладення договору про закупівлю, вимагати збільшити цю ціну, мотивуючи коливаннями ціни такого товару на ринку.

Закон № 922-VIII не розкриває змісту поняття «коливання ціни», але тлумачення цього поняття не викликає складнощів, оскільки під коливанням цін, застосовуючи елементарну логіку, слід розуміти відхилення від базової ціни у сторону збільшення або зменшення. Базовою ціною у даному випадку є ціна товарів, що відображена в основних договорах поставки, оскільки будь-яких зауважень з цього приводу, як і до договорів у

цілому, акт перевірки не містить. У свою чергу відхилення від базової ціни знайшли своє відображення у цінових довідках, надання яких передувало укладенню додаткових угод на збільшення ціни товару. При цьому будь-яких інших даних, як то чинна ринкова ціна на товар і її порівняння з ринковою ціною станом на дату, з якої почалися змінюватися ціни на ринку, для виявлення ознак коливання цін здобувати учасникам договору не потрібно, оскільки встановити ознаки відхилення має не штучний інтелект за прописаним алгоритмом, а людський, в особі відповідного суду, шляхом елементарного співставлення лише двох цифр - базової і нової, звідки нескладними розумовими потугами можна виявити наявність або відсутність різниці числових показників, тобто факту коливання ціни.

Щодо можливості використання технології штучного інтелекту у судовому процесі

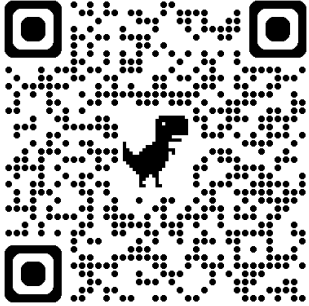
Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова КГС ВС № 925/496/24 від 08.07.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: <a data-bbox="147 464 978 507" href="https://reyestr.court.gov.ua/Review/128775966#">https://reyestr.court.gov.ua/Review/128775966# 	За змістом пункту 1 частини третьої статті 310 ГПК України достатньою підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий розгляд є не саме по собі порушення норм процесуального права у виді недослідження судом зібраних у справі доказів, а зазначене процесуальне порушення у сукупності з належним обґрунтуванням скаргником заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, передбачених пунктами 1, 2, 3 частини 2 статті 287 цього Кодексу. Натомість у цій справі учасник використовує технологію штучного інтелекту не як засіб сприяння здійсненню належного правосуддя, а навпаки - з метою заперечення (ставлення під сумнів, оскарження) вже зроблених судом висновків. Отже висновки суду апеляційної інстанції, про те, що відповідач фактично просить суд апеляційної інстанції спростувати чи підтвердити обставини встановлені судом першої інстанції, на підставі відповідей з окресленого питання, що згенерував штучний інтелект «ChatGPT», який не визнається як джерело достовірної науково доведеної інформації, на противагу висновкам, що були зроблені судом першої інстанції в судовому рішенні, є цілком правомірними. Посилання скаргника на те, що суд апеляційної інстанції

необґрунтовано відхилив клопотання про дослідження електронних доказів, а саме відповіді двох штучних інтелектів (GROK (розроблений компанією xAI) та ChatGPT (розроблений компанією OpenAI) щодо підтвердження буквального трактування підпункту 6 пункті 23 Договору, колегією суддів відхиляються, оскільки штучний інтелект може бути корисним та допоміжним інформативним інструментом у сфері правосуддя, але не може замінити ні роль суддів, ні принципів належності, допустимості та достовірності доказів, передбачених главою 5 ГПК України.

Технологію слід використовувати лише для підтримки та посилення верховенства права. Технологія може використовуватися лише для підтримки та допомоги судам і суддям у належному управлінні та визначенні проваджень. Ухвалення рішень має, явно чи неявно, здійснюватися лише суддями. Це не можна делегувати або виконувати за допомогою технології. Судова автономія повинна поважатися шляхом використання технологій.

Щодо необхідності використання штучного інтелекту для формування правової позиції як підстави для поновлення процесуального строку

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Ухвала КАС № 520/6119/23 від 19.06.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/128263149# 	Встановлення процесуальних строків законом передбачено з метою дисциплінування учасників адміністративного судочинства та своєчасного виконання ними передбачених КАС України певних процесуальних дій. Інститут строків в адміністративному процесі сприяє досягненню юридичної визначеності у публічно-правових відносинах, а також стимулює учасників адміністративного процесу добросовісно ставитися до виконання своїх обов'язків. Ці строки обмежують час, протягом якого такі правовідносини можуть вважатися спірними; після їх завершення, якщо ніхто не звернувся до суду за вирішенням спору, відносини стають стабільними. Водночас навіть наявність об'єктивних та непереборних обставин, що обумовлюють поважність причин пропуску строку звернення до суду, не може розцінюватися як абсолютна підстава для поновлення пропущеного строку (справа «Олександр Шевченко проти України», пункт 27), оскільки у випадку, якщо минув значний проміжок часу з моменту закінчення пропущеного строку, відновлення попереднього становища учасників справи, що може бути зумовлено скасуванням рішення або визнанням незаконної дії

(бездіяльності) суб'єкта владних повноважень, буде значно ускладнено та може призвести до порушення прав та інтересів інших осіб.

Підстави пропуску строку касаційного оскарження можуть бути визнані поважними, а строк поновлено лише у разі, якщо вони пов'язані з непереборними та об'єктивними перешкодами, труднощами, які не залежать від волі особи та унеможливили своєчасне, тобто у встановлений законом процесуальний строк подання касаційної скарги.

Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який передбачає дотримання принципу *res judicata*, тобто принципу остаточності рішення, згідно з яким жодна із сторін не має права домагатися перегляду остаточного і обґрунтованого рішення лише з метою повторного слухання справи і постановлення нового рішення.

Відхід від цього принципу можливий лише тоді, коли він зумовлює особливими і непереборними обставинами. Суд постановив, що якщо звичайний строк оскарження поновлюється зі впливом значного періоду часу, таке рішення може порушити принцип правової визначеності.

Проблеми із вибором правової позиції, пошук судової практики чи відсутність доступу до певних баз даних є суб'єктивними труднощами сторони та/або її представників. Посилання позивач на необхідність з його боку на використання платної версії ШІ лише у квітні 2025 року, підкреслює надзвичайно тривалу бездіяльність заявника протягом цілого

року після закінчення строку на оскарження.

Використання штучного інтелекту як допоміжного інструменту для формування правової позиції не є об'єктивною, непереборною перешкодою, що може виправдати пропуск процесуального строку. Принцип правової визначеності вимагає своєчасного та добросовісного користування процесуальними правами, а тому посилення сторони, що пропустила строк звернення до суду, необхідністю використання сучасних цифрових технологій, не може виступати безумовною підставою для поновлення такого строку. Труднощі у формуванні правової позиції є об'єктивними обставинами, які не можуть слугувати умовою для ігнорування встановлених законом процесуальних строків.

Аналітичний відділ

